

Către: Ministerul Energiei
În atenția Domnului Sebastian Burduja, Ministru

Referitor la: Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2025-2030

Subscriesele, Asociația WWF România, Asociația Bankwatch România, Asociația 2Celsius și Asociația Declic, ca urmare a publicării pe site-ul **Ministerul Energiei** a unei noi versiuni a documentului **Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030 (PNIESC)** în data de 16 septembrie 2024 și a relansării procesului de consultare publică pentru documentul strategic sus-menționat cu termen limită 30 septembrie 2024, dorim să vă aducem la cunoștință observațiile noastre cu privire la organizarea procesului de consultare publică, la măsurile și acțiunile propuse în document pentru atingerea obiectivelor strategice, precum și la impactul de mediu al investițiilor propuse.

Recomandări generale privind proiectul de revizuire al PNIESC

În ceea ce privește participarea și consultarea publicului în elaborarea unui document strategic precum PNIESC, Regulamentul UE privind Guvernanța prevede cerințe stricte, inclusiv obligația de a oferi publicului o "posibilitate efectivă și din timp" de a-și "exprima opinia", cu respectarea unor termene rezonabile pentru consultare. Cele două săptămâni scurse de la anunțarea publicării celei de-a doua versiuni draft a Planului Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030 nu pot fi considerate un termen adecvat și suficient pentru a permite un feedback cuprinzător pentru un document de o asemenea importanță.

În ceea ce privește conținutul actualizat al PNIESC, deși au fost aduse îmbunătățiri substanțiale față de versiunea anterioară, acesta trebuie să se conformeze pe deplin Regulamentului privind Guvernanța. Aceasta presupune nu doar includerea unei descrieri detaliate a obiectivelor, țintelor și contribuțiilor naționale la obiectivele generale ale UE, împreună cu politicile și măsurile planificate pentru atingerea acestora, dar și o evaluare riguroasă a impactului politicilor și măsurilor prevăzute. Această evaluare este esențială pentru a asigura transparența și eficiența în atingerea obiectivelor stabilite.

Recomandări privind sărăcia energetică și comunitățile de energie

Conform articolului 4(2) din Regulamentul (UE) 2023/955 al Parlamentului European și al Consiliului din 10 mai 2023 privind instituirea Fondului social pentru climă, "Fiecare stat membru asigură coerența dintre planul său și planul național integrat actualizat privind energia și clima, menționat la articolul 14 alineatul (2) din Regulamentul (UE) 2018/1999". În acest context, procesul de consultare publică al PNIESC ar fi trebuit să ofere o platformă de dezbateră despre posibilele creșteri de prețuri cauzate de Sistemul UE de comercializare a certificatelor de emisii, precum și despre măsurile de atenuare oferite de SCF și veniturile suplimentare generate de ETS.

În prezent, Fondul social pentru climă este menționat în PNIESC doar ca o sursă de finanțare pentru măsuri și politici (P&M), însă documentul nu detaliază un mecanism clar prin care acest fond va fi corelat cu implementarea efectivă a PNIESC. Lipsa unui cadru strategic comun explicit care să stabilească modul în care Fondul social pentru climă va sprijini concret tranziția energetică și combaterea sărăciei energetice reduce eficacitatea planului național și poate compromite coerența și sinergia dintre obiectivele climatice și cele sociale. Această omisiune necesită o abordare promptă pentru a asigura o alocare eficientă a resurselor și o aplicare coordonată a măsurilor de atenuare a impactului socio-economic al ETS2.

Este esențial să se stabilească ținte de reducere clare și pentru ceilalți indicatori ai sărăciei energetice, nu doar pentru indicatorul Eurostat privind „Incapacitatea de a încălzi gospodăria la un nivel adecvat” (Inability to keep home adequately warm). Deși acest indicator este unul critic, având o valoare de 15,2% în 2022 și o proiecție de reducere la 9,8% până în 2030, actualizarea PNIESC-ului evidențiază și alți indicatori relevanți. De exemplu, indicatorul LICH (Low Income High Costs), indicatorul 10%, și indicatorii M/2 și 2M, care măsoară aspecte diferite ale vulnerabilității energetice, necesită la rândul lor stabilirea unor ținte specifice pentru anul 2030.

Totodată, comunitățile energetice, menționate în P&M 29, nu au încă o țintă numerică clar exprimată pentru 2030, deși acestea pot avea un rol esențial în combaterea sărăciei energetice și în promovarea energiei regenerabile la nivel local. Stabilirea unor obiective precise pentru dezvoltarea acestor comunități ar facilita o tranziție energetică mai echitabilă și durabilă, sprijinind astfel gospodăriile vulnerabile și reducând dependența de surse de energie convenționale.

Recomandări pentru domeniul hidroenergiei

Ne menținem poziția fermă împotriva investițiilor hidroenergetice propuse atât în varianta anterioară, cât și în actualizarea din septembrie a PNIESC, în P&M 25, care prevede construirea de hidrocentrale cu o capacitate de 287 MW. Proiectele hidroenergetice propuse ca soluții pentru viitorul energetic al României, sunt vechi, ineficiente, controversate în contextul schimbărilor climatice, având un impact ecologic devastator. Nu în ultimul rând, sunt neesențiale pentru mixul energetic și contribuțiile la tranziția energetică.

Aceste proiecte încalcă Directiva EIA, Directiva Cadru privind Apa și Directivele Natura 2000, fiind amplasate în arii naturale protejate, pe ultimele sectoare naturale de râuri din România. Ele au fost planificate cu zeci de ani în urmă și abandonate din motive economice și de mediu. Subliniem că aceste investiții hidroenergetice nu respectă principiul DNSH ("Do No Significant Harm") și Taxonomia UE. Solicităm eliminarea lor din versiunea finală a PNIESC, propunând în schimb integrarea unor obiective privind evaluarea și utilizarea potențialului de rețehnologizare a infrastructurilor existente care ar aduce beneficii energetice reale, cu un impact redus asupra biodiversității și resurselor de apă. În plus, rețehnologizarea poate fi cu 50-70% mai ieftină, în funcție de condițiile specifice ale amplasamentului și de amploarea proiectului.

Recomandări privind sursele regenerabile de energie

În ceea ce privește traiectoria estimată a ponderii SRE în sistemele centralizate de termoficare, la Figura 25 se poate observa prezența energiei geotermale cu 5% până în 2025, iar apoi prezența acesteia oscilează între 0-1% în intervalul 2026-2029, crescând la 5% în 2030.

Considerăm că această scădere ar trebui explicată și luată în considerare o creștere a investițiilor în exploatarea resurselor geotermale în contextul obiectivului asumat de creștere a ponderii SRE în sistemele centralizate de termoficare de 9,4% în 2030.

În cadrul „P&M 44 Creșterea ponderii pompelor de căldură” recomandăm mai multe detalii privind „Etapetele preconizate”, precum crearea cadrului legislativ și a programelor de finanțare pentru pompe de căldură de bloc, cvartal sau industriale în vederea înlocuirii centralelor de apartament și a centralelor electrice de termoficare (CET) care utilizează combustibili fosili. Având în vedere evoluția acestor sisteme și utilizarea lor în tot mai multe orașe din țări precum Danemarca, Germania sau Polonia, municipalitățile din România ar trebui susținute și încurajate în vederea implementării proiectelor de tranziție de la combustibili fosili.

Recomandări privind utilizarea gaze fosile și regenerabile

Există în continuare aceleași lacune cu privire la datele estimate privind viitoarele proiecte și consumul de gaze. Considerăm că noile proiecte bazate pe gaze fosile trebuie reduse semnificativ pentru a putea diminua dependența de gaze în viitor și pentru a ne putea atinge țintele de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră și ponderea energiei regenerabile.

Cu privire la noile capacități pe gaze fosile, graficul de la pagina 79 arată o creștere de 1.5 GW în 2030 față de 2021, însă acest lucru nu este corelat cu mențiunea din text de 2.6 GW, sau cu proiectele planificate, care depășesc 3 GW. De asemenea, capacitatea CHP din grafic în 2030 este estimată la 1.4 GW în timp ce în text se menționează o creștere de 900 MW (PAM 4 și 5). Este important să se discute, dacă este cazul în situația actuală, despre unitățile pe gaz care vor fi închise și cifrele să fie corelate cu planurile reale. Considerăm că este important ca noile capacități să fie reduse la minimum necesar pentru echilibrare, mai ales odată cu creșterea țintelor pentru energie regenerabilă și stocare. În același timp, în corelație cu transformarea lor pentru utilizarea hidrogenului, credem ca limitarea de pe acum a capacității instalate va oferi mai multă flexibilitate în viitor pentru utilizarea surselor regenerabile direct pentru electrificare și reducerea eventualelor importuri de hidrogen sau gaze verzi.

PAM 2 preconizează introducerea a 50% hidrogen în centralele pe gaze după 2030. Credem că acest tip de tranziție de la gaz la hidrogen regenerabil va duce la o creștere a capacităților de producere a energiei regenerabile și a consumului de energie mult peste necesar, care nu se reflectă clar în capacitatea regenerabilă planificată pentru 2030. În cazul centralelor, dacă energia electrică din surse regenerabile este transformată în hidrogen, 60% din energie se pierde prin conversie¹. Astfel, prin aceste conversii succesive, din 1 MWh de energie regenerabilă produsă inițial prin arderea hidrogenului se produc doar 0,32 MWh. Procesul nu este în conformitate cu principiul UE - întâietatea eficienței energetice și va face sistemul de alimentare cu electricitate și cu agent termic mai costisitor și intensiv energetic. Totodată, graficul de la pagina 79 notează că *Începând din 2036, toate centralele pe gaze naturale vor fi alimentate, în proporție de cel puțin 50%, cu combustibili gazoși din surse regenerabile și/sau cu emisii scăzute de dioxid de carbon (inclusiv gaze verzi)*. Acest lucru înseamnă că noile centrale pe bază de gaze construite azi vor perpetua dependența de gaze fosile pe termen lung.

1

https://acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/Transporting%20Pure%20Hydrogen%20by%20Repurposing%20Existing%20Gas%20Infrastructure_Overview%20of%20studies.pdf

Este important de stabilit mai concret ce se va întâmpla cu aceste centrale pentru a estima corect impactul și necesarul de combustibil dar și modul în care se vor produce combustibilii menționați: biometanul și hidrogenul regenerabil. Considerăm că transformarea tuturor centralelor pentru integrarea hidrogenului va fi costisitoare atât ca investiție cât și din punct de vedere operațional, hidrogenul fiind mult mai scump decât gazul fosil. Totodată, introducerea până la 50% hidrogen nu reduce semnificativ emisiile de gaze cu efect de seră (doar până la 30%), dar vine cu costuri de două ori mai mari². Riscul este ca aceste centrale să continue să funcționeze pe gaze fosile sau să sisteze producția, caz în care vor deveni stranded assets.

În corelație cu PAM 3 – producția hidrogenului, putem spune că țintele stabilite pentru capacitate RES suplimentară în 2030- 336 MW nu sunt corelate cu cele de la PAM 2 – 2615 MW in centrale pe gaze care sa integreze 50% hidrogen din 2030. Este clar că va fi nevoie de o capacitate mult mai mare de producție care sa acopere necesarul din aceste planuri, plus estimarea de hidrogen pentru alte industrii, cât și ineficiența procesului. Considerăm ca hidrogenul verde ar trebui sa înlocuiască mai întâi hidrogenul fosil existent și să fie introdus în industria grea. Utilizarea lui pentru electricitate și încălzire nu ar trebui sa fie o prioritate. Mai mult, conform strategiei hidrogenului este nevoie de 4000 MW suplimentari de energie regenerabilă pentru a atinge obiectivele stabilite în această strategiei. PNIESC nu este în continuare corelat cu Strategia și planul de acțiune pentru hidrogen. De asemenea, având în vedere că România are intenția să dezvolte o capacitate relativ redusă de producere a hidrogenului verde, considerăm că integrarea hidrogenului în rețeaua de gaze (PAM 77) sau construirea de conducte dedicate (PAM 78) nu își au rostul în acest moment. Proiectele sunt la un stadiu foarte incipient, iar până când piața de hidrogen nu va fi un dezvoltată considerăm că injectarea lui în rețele naționale este o risipă de resurse.

În legătură cu alte gaze regenerabile, documentul menționează intenția de a utiliza biometan și biogaz în centralele CCGT dar și CHP. Totuși, la PAM 31 unde se discută un cadru pentru producția acestor gaze, nu se identifică centralele ca surse de consum, ci doar injectia în rețeaua de gaze naturale. Este important să se cunoască întreaga capacitate de producție raportat la intenția de consum.

Cu privire la PAM 81, nu este clara nevoia de construire a unui terminal GNL. Măsura nu detaliază capacitatea de gaze pe care terminalul o va depozita și nici unde va fi folosit acesta. Având în vedere nevoie de a înlocui gazele fosile după 2030 pentru a reduce impactul climatic al sectorului energetic și nu numai, considerăm că nu este oportună construirea de infrastructură nouă pentru gaze naturale, cum este un terminal GNL.

În ceea ce privește dezvoltarea BRUA faza II și III (PAM 82), considerăm că cele două proiecte ar trebui tratate separat. În timp ce faza II a fost catalogată ca proiect de interes comun, faza III nu mai are acest status, iar realizarea ei este condiționată de cantitate de gaz necesară și dezvoltare comercială.

Un program relevant pentru consumul de gaze este Anghel Saligny, program guvernamental care alocă 2,6 mld. euro pentru extinderea rețelelor de distribuție până în 2028. Considerăm că

2

este nevoie ca acesta să fie integrat în PNIESC fiind o sursă majoră de consum de gaze naturale, care va influența pe termen lung și alte politici – de exemplu Planul Social pentru Climă.

Având în vedere capacitățile suplimentare bazate pe gaze naturale dar și noile proiecte de distribuție și transport (PAM 79 și 80), considerăm că figura 34 (p. 81) subestimează consumul de gaz din 2030 și după această dată. Așa cum se estimează în PDSNT 2024-2033 al Transgaz, consumul de gaze la nivel național aproape se va dubla comparativ cu 2020, în timp ce graficul din NECP previzionează mai degrabă o scădere.

Este necesară o estimare onestă a consumului de gaz care va proveni din toate proiectele planificate. Adoptarea mai multor proiecte și măsuri care susțin dezvoltarea energiilor regenerabile durabile în detrimentul celor clasice bazate pe gaze fosile va susține substanțial și reducerea dependenței de combustibili fosili.

Recomandări privind reducerea emisiilor din sectorul de transport

PAM 41 vizează promovarea utilizării vehiculelor electrice și alimentate cu hidrogen. Deși se estimează că până în 2050, 65% din autoturismele din România vor fi electrice și 20% alimentate cu hidrogen, lipsesc detalii clare despre măsurile și schemele suport și infrastructura necesară pentru a susține acest obiectiv, cum ar fi rețelele de încărcare. Fără o planificare detaliată a infrastructurii, implementarea acestui obiectiv va fi dificilă.

PAM 42 subliniază necesitatea de a promova autobuzele și trenurile alimentate cu combustibili alternativi pentru a reduce emisiile de gaze cu efect de seră. Totuși, nu există informații clare privind costurile, sursele de finanțare sau strategia de implementare. Detaliile despre tranziția flotei actuale la vehicule alternative sunt esențiale pentru a evalua impactul real al acestei măsuri.

PAM 43 are ca scop modernizarea sistemului de transport public urban, dar lacunele includ lipsa unor indicatori de performanță clar definiți. Este important ca măsurile să fie însoțite de obiective de reducere a emisiilor și evaluări de impact, pentru a monitoriza eficiența acestora. De asemenea, nu se menționează o traiectorie indicativă și alte detalii ce țin de finanțarea acestei măsuri. Similar, PAM 45 vizează promovarea camioanelor cu emisii reduse. Cu toate acestea, detaliile privind stimulentele pentru operatorii de transport și modul în care vor fi implementate măsurile nu sunt clare. Absența acestor informații poate duce la o implementare ineficientă.

Modernizarea infrastructurii feroviare, metroului, transportului naval și aerian (PAM 46) cuprinde o modernizare generală a diferitelor moduri de transport, dar lacunele includ lipsa unui plan detaliat care să descrie termenele de implementare și modul în care aceste modernizări vor contribui la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

PAM 47 se concentrează pe dezvoltarea mobilității alternative, dar detaliile privind ce tipuri de inițiative vor fi sprijinite și cum vor fi integrate în infrastructura existentă sunt insuficiente.

Evaluarea acestor măsuri relevă mai multe lacune importante:

Deși măsurile sunt mai detaliate comparativ cu versiunile anterioare, există lipsuri în ceea ce privește specificitatea. Este crucial ca fiecare măsură să fie însoțită de informații despre costuri, surse de finanțare și exemple de bune practici pentru a asigura o implementare eficientă. Măsurile actualizate se concentrează în principal pe electrificare și utilizarea de combustibili alternativi în transportul rutier și public. Cu toate acestea, nu există măsuri clare care să abordeze emisiile din transportul maritim și aerian. O abordare integrată care să acopere toate modurile de transport este esențială pentru a maximiza impactul. Este esențial ca măsurile să fie însoțite de mecanisme clare de implementare, inclusiv cadre de monitorizare și raportare. Detaliile privind alocarea resurselor financiare și mecanismele de monitorizare a progresului sunt necesare pentru a asigura eficiența.

Măsurile propuse se aliniază în mare parte cu angajamentele la nivelul UE, dar implementarea efectivă va necesita o guvernare puternică și implicarea părților interesate. Este important ca aceste măsuri să fie susținute de politici clare și de un cadru legislativ care să sprijine obiectivele de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră.

Recomandări privind reducerea emisiilor de metan

PAM 11 vizează stocarea și utilizarea corectă a dejecțiilor pentru a reduce emisiile de metan. Deși se menționează suportul financiar pentru adoptarea tehnologiilor de gestionare a dejecțiilor, detalii specifice privind sursele de finanțare, cuantumul acestora și modalitățile de accesare sunt lacunare. Aceste informații sunt esențiale pentru a asigura aplicabilitatea și eficiența măsurii.

PAM 10 promovează utilizarea reziduurilor agricole pentru a preveni arderea în câmp deschis. Deși se subliniază importanța utilizării acestor reziduuri ca sursă de energie, nu există date clare cu privire la nivelurile actuale de utilizare a reziduurilor și la impactul estimat asupra emisiilor de metan, dar nici surse de finanțare și specificități în privința modului de implementare al acestei măsuri. Fără aceste informații, este dificil să se evalueze efectiv impactul măsurii.

PAM 9 își propune să reducă emisiile de metan prin îmbunătățirea furajelor. Totuși, măsura nu include detalii despre tehnologiile sau practicile specifice care ar trebui adoptate de fermieri. Este important ca măsurile să fie însoțite de surse de finanțare și de scheme clare de suport pentru fermieri pentru a facilita implementarea efectivă.

Stabilirea unei obligații pentru injectarea și stocarea CO₂ în industria de petrol și gaze (PAM 8) impune companiilor de petrol și gaze să adopte tehnologii de captare și stocare a carbonului. Totuși, lacunele în planurile de implementare includ absența unor termene clare pentru implementare, responsabilități precise și o descriere detaliată a modului în care aceste tehnologii vor fi integrate în procesele existente. De asemenea, nu sunt clarificate modalitățile de monitorizare a emisiilor reduse.

În evaluarea acestor măsuri, iată câteva aspecte cheie care subliniază lacunele:

Există lacune semnificative în ceea ce privește specificitatea. Este esențial să fie incluse informații detaliate despre tehnologiile necesare, sursele financiare disponibile și exemple de bune practici pentru a asigura o implementare eficientă. Măsurile se concentrează pe sectorul agricol și industria de petrol și gaze, dar există o lipsă de măsuri clare care să abordeze emisiile

de metan din gestionarea deșeurilor, o parte importantă din emisiile de metan la nivel național. Fără o abordare integrată care să acopere toate sursele semnificative de emisii, eficiența generală a strategiilor va fi limitată. Este crucial ca măsurile să fie însoțite de mecanisme de implementare clare, inclusiv cadre de monitorizare și raportare. Deși suportul financiar este menționat, lipsesc detaliile privind alocarea resurselor și modalitățile de monitorizare a progresului.

Având în vedere toate aceste aspecte, solicităm revizuirea Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2025-2030 și integrarea comentariilor și sugestiilor de mai sus în varianta finală a documentului.

Cu stimă,

Raluca Petcu, coordonatoare campanie gaze fosile, Bankwatch România
Cătălina Hopârteanu, Declic
Mihai Stoica, 2Celsius
Orieta Hulea, WWF-Romania (Fondul Mondial pentru Natura)